

MUSTAFAKEMALPAŞA'DAKAYBOLMAYA BAŞLAMIŞ MESLEKLERİN SON TEMSİLCİLERİ

Hülya TAŞ*

ÖZET

Bir toplumun kültürünün araştırılması o ülke insanını ve toplumu tanımanın temel unsurlarındandır. 2003 yılında UNESCO tarafından kabul edilen “Somut olmayan kültürel mirasın korunması” sözleşmesinde UNESCO’nun korunmasını istediği halk kültürü alanlarından biri de “El Sanatları Geleneği” dir. Teknolojinin hızla gelişmesinden dolayı toplumsal değer ve kültürel yapılar da hızla değişmektedir. Geleneksel meslekler, her türlü zorluğa karşı koymaya çalışan ve çırak bulamayan son ustaların elindedir. Amacımız sahip olduğumuz kültürel zenginliği gelecek kuşaklara aktarabilmektir. Çalışmamızda Bursa’ya bağlı Mustafakemalpaşa ilçesinde yok olmaya başlayan protezcilik, saraççılık, hasırcılık, çömlekçilik mesleklerinin son temsilcilerine yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bursa, Mustafakemalpaşa, geleneksel el sanatları, geleneksel meslekler

THE LAST REPRESENTATIVES OF PROFESSIONS ON THE BRINK OF EXTINCTION IN MUSTAFAKEMALPAŞA

ABSTRACT

One of the main principles in recognizing the people of a country and their community is to look into their culture. One of the popular culture activities that UNESCO wanted to protect within the scope of the “Preservance of the intangible cultural heritage” contract is the “Hand Crafts Tradition”. The social values and cultural structures are rapidly changing parallel with the technological advances. The traditional professions are now held by the last master craftsmen fighting against all difficulties and having trouble finding apprentices. Our aim is to be able to transfer our cultural wealth to the next generations. In our study we have focused on the almost extinct occupations like prosthetics, saddlery, matting and pottery.

Keywords: Bursa, Mustafakemalpaşa, hand crafts tradition, The traditional professions.

* Yrd. Doç. Dr., Uludağ Ü. Fen-Ed. Fak. Türk Dili ve Ed. Böl. El-mek: htas@uludag.edu.tr

Giriş

2003 yılında UNESCO tarafından kabul edilen “Somut olmayan kültürel mirasın korunması” sözleşmesinin özellikle korunmasını istediği beş halk kültürü alanından biri olan “El Sanatları Geleneği” somut olmayan kültürel mirası kuşaklar arası iletişimin bir parçası olarak görmektedir. (Oğuz 2009a:122) Dünyadaki üretim ve tüketim tarzlarının değişmesiyle birlikte el sanatları hızla ortadan kalkmaktadır. Bugün birçok geleneksel meslek çirak bulamayan son ustaların elinde sonsuza dek yok olacakları anı beklemektedir. (Oğuz 2005b:3) Bu çalışmamızda Bursa’ya bağlı Mustafakemalpaşa ilçesinde yok olmaya başlayan mesleklerin son temsilcilerine yer verilmeye çalışılacaktır.

Uluabat Gölü kıyısında bulunan ve eski adı Kirmastı olan Mustafakemalpaşa ilçesinin Bursa şehir merkezine uzaklığı 82 kilometredir. Yüz bini aşan nüfusa sahip Mustafakemalpaşa ilçesi 6 belde ve 104 köyden oluşmaktadır. (Çubukçu 2009: 7)

Protezcilik

Mustafakemalpaşa ilçesine bağlı Demireli Köyü’nde 1937 yılında doğmuş olan Ali Atalay bacak protezi yapmaktadır. İlkokulu yarıda bırakarak 1944 yılında bugünkü bulunduğu dükkânda babasının yanında çiraklık yapmaya başlayan Ali Atalay, babası Hasan ustanın mesleğe başlamasını şöyle anlatmaktadır. *“I. Dünya savaşından sonra ülkemizde çok fazla bacağını kaybeden gazinin olması üzerine hükümet, Almanya’dan üç yüz lira maaşla üç usta getirtmiş. Bu paranın oldukça fazla olması ve işlerin ağır ilerlemesinden dolayı hükümet kendi ustalarını yetiştirmek istemiş ve sizin yanınıza üç yardımcı verelim, demiş. Dayım askerlik yaptığı esnada Almanya’dan gelen bu üç ustanın yanında çalışmış. Daha sonra Almanya’dan gelen ustaları hükümet geri göndermiş. Askerlik bittikten sonra dayım, babamı kendisine yardım etmesi için İstanbul’da divan yolunda bulunan dükkânına çağırdı. Babam bu dükkânda dört sene çalıştı. Ancak İstanbul’da altı çocukla geçinmek zor olduğundan köye dönmek istedi. Ekmeğin karneyle satıldığı bu dönemde tekrar köye geldik. Burada babam çiftçilik yapmaya devam etti.”*

Mesleğini yapmayan Hasan ustanın tekrar protezçiliğe başlamasını Ali usta şöyle anlatmaktadır. *“Bir gün köyümüzün cami minaresine ayağı olmadığından dolayı mutsuz olan bir genç intihar etmek için çıkar. Minareden atlayacağı zaman köy halkından birkaç kişi görür. Onu vazgeçirmek için derler ki köyümüzde İstanbul’dan gelen bir usta var. Çok iyi ayak yapar. Niye canına kıyıyorsun. Bunun çaresi var. Sana ayak yaptıracağız. Parasını da biz karşılayacağız, diyerek genci ikna ederler ve intihardan vazgeçirirler. Sonra gence yardım eden köylüler babama gelirler. Babam da “Tamam ben ayak yaptım ama yalnız başıma hiç ayak yapmadım. Nasıl olacağını bilemem” der. Köylüler ısrar edince babam bacak protezini yapmaya başladı. Yaptığı ayak güzel olunca babama manevi güç geldi. Tek başına ayak yapmaya başladı.”*

O zamandan itibaren Ali usta ve kardeşi, babasının yanında çirak olarak çalışmaya başlarlar. Ali ustanın kardeşi bu sanata yeteneği olmadığını anlayarak çalışmayı bırakır. Bu arada Hasan ustanın ünü Bursa dışına taşar. Artık Antalya, Balıkesir, İzmir ve İstanbul’dan aldığı siparişler üzerine bacak protezi yapar. Ali usta askerdeyken babasına Balıkesir’de bulunan bir doktor tarafından ortaklık teklif edilir. Babası bu ortaklığı kabul etmez. *“1955 yılında Balıkesir’de bir doktor babama demiş ki; sen çok güzel ayak yapıyorsun, ben de ameliyatları güzel yapıp düzgün kesiyorum. Gel ortak olalım. Ben de o zamanlar Kütahya’da askerdeyim. Babam bana sordu. Ortak olalım mı diye? Ben kararı kendisine bıraktım. Babam da ortak olmaya cesaret edemedi. Babamın endişesi şuydu. Eğer doktor 1000 liraya ayak yapacaksın derse, gelen hastanın da 900 lirası varsa nasıl yaparız? Yapamadık. Ama keşke yapsaydık da kendimizden bıraksaydık.”* 1958’ de askerden gelen Ali usta dükkâna ortak olur. Önceleri sabah saat 7.00’de dükkânını

Turkish Studies

açtığı, günde 12-14 saat çalıştığını belirten Ali Usta on beş yirmi günde bir bacak protezi yaptığını ve o zamanlar çok iyi para kazandığını belirtmektedir.

Protez ustası olmak isteyen kişilerin yetenekli ve sanatçı ruha sahip olması gerektiğini belirten Ali usta beş farklı ustanın yapacağı işi tek başına yaptığını söylemektedir. *“Bu mesleği yapmak için çok iyi bir demirci ustası, çok iyi tesviyeci, çok iyi marangoz, (ayağın ağaç kısmını yapmak için) çok iyi saracı ve bunları birleştirecek bir sanatkârın olması lazım. Bu yüzden de herkes bu işi yapamaz.”*

Protez yapımında kullanılan malzemeler ve yapımı

Keser, alçı, bıçak, keski, pergel, mengene, kumpas (demirin çapını ölçer) kösele, matkap, deri, tahta, örs, bıçkı, makas.

Ayak protezinin yapılışını Ali usta şöyle anlatmaktadır: *“Ayağın kesiliş biçimine göre ayağı alçıya sararız. Sonra kalıp dökerim. Alçının içine demir koyarak kalıbı çıkarırım ve tezgâhın başına geçerim. Sağlam ayağın ölçülerine göre diğer ayağın ölçülerini alırım. Örnek olarak; sağlam ayak kasıktan aşağısına kadar boyu 72 cm. Ben 2 cm kısa yaparım. Yoksa ayak yerde sürütülür. Tam dizinin oynadığından adamın 20 cm parçası varmış. Uç kısmı 26 cm, dizin üstü 33, dizin altı 40 cm, biraz üstü 41, biraz üstü 50. Bu ölçülere alır, ayağı yaparım. Ayağın ağaç kısmını, demiri tavlayıp çekiçle incelttiğim demir kısmını, sonrada deri kısmını yaparım. Tabii ayağın kesiliş biçimine göre ölçü alımları da farklı olduğunu da hatırlatmak isterim.”*

Ali usta başta müşterilerine nasıl davranılması gerektiği olmak üzere mesleği ile ilgili pek çok şeyi babasından öğrendiğini söylemektedir. *“Dükkâna gelen müşterilerimizden biri protez yaptırmak istediğini söyledi. Bizde yapabileceğimizi ve fiyatını belirttik. Çok güzel bir ayak yaptık. Fakat müşterimiz fiyatı yüksek bulduğunu belirterek düşürmeye çalıştı. O kadar çok konuştu ki cevap vermemek için kendimi zor tuttum. Çünkü babam vardı. Konuşmak bana düşmezdi. O müşteri gittikten sonra babama dedim ki “Allah korusun sana bir şey olursa ve bu adamda bu dükkâna bir daha gelirse kovarım”. Babam da bana o zaman dedi ki; “O vakit ben seni iyi bir usta olmuş saymam ve seni iyi usta olarak yetiştirememişim diye kendime kızarım”. Babamın bu sözünden sonra o günden itibaren kimsenin kalbini kırmamaya özen gösterdim.”*

Kendisine gelen müşterilerle pazarlık yaptığını belirten Ali usta müşterilerinin kendilerini olduğundan daha farklı gösterip ücrette indirim yapmaya çalıştıklarını ve iki kez de kendisini kandırdıklarını söylemektedir. Bundan dolayı protez yapmaya gelen müşterilerden paranın üçte birini peşin aldığını ifade etmektedir.

Ali usta işlerinin bir dönem iyi gittiğini ancak devlet tarafından protez masrafları karşılanmaya başlayınca kazancının azaldığını ifade etmektedir. *“Bundan 10 sene evvel çok müşterim vardı. Fakat devlet protez parasını karşılamaya başlayınca artık bana yaptırmıyorlar. Vatandaşın cebinden para çıkmıyor. Bana iki milyar vermektense devlete yaptırıyor. Devlet de dört senede bir de protezi yeniliyor. Şimdi daha çok önceden ayak yaptığım müşteriler bakımını yaptırmak için bana geliyorlar.”* diyen Ali usta, I. Dünya savaşından kalan dükkânında şimdi körelen çapaları, eskiyen su tulumbalarının köselelerini ve kendisine Ayvalık ve Bandırma'dan getirilen ayakların bakımını yaparak geçimini sağlamaktadır.

Oğlu ve erkek torunun olduğunu söyleyen Ali usta bu mesleği oğlu ve torununun devam ettiremeyeceğini belirtmektedir. *“ Bu sanat insana Allah vergisidir ve çok meşakkatli bir iştir. Artık kimse yapamaz. Zaten bundan sonra da bu işin yürümesi teknolojinin ilerlemesiyle de mümkün değildir. ”* demektedir.

2011 yılı Ağustos ayında görüşülen Ali Usta 6 Şubat 2012 tarihinde Demireli köyünde vefat etmiştir.

Turkish Studies

Saraççılık

Mustafakemalpaşa'da saraç işiyle uğraşan Mehmet Sadık Tanır, 1946 yılında Mustafakemalpaşa'da doğmuştur. Dedesi 93 muhacirlerden olup, Türkiye'ye geldiğinde Bursa'da Arnavut köye yerleştirilmiş ve çiftçilikle uğraşarak geçimini sağlamaya çalışmıştır. Fakat burada çiftçilik yapmaktan mutlu olmayınca Mustafakemalpaşa'ya gelip saraççılık işini yapmaya başlamıştır.

Babası da dedesi gibi saraç olan Mehmet usta ilkokulu bitirdikten sonra babasının yanında çıraklık yapmaya başlar ve 1966 yılında askere gider. Mehmet usta 1970 yılında askerden dönünce babasının dükkânına ortak olur ve 1985 yılında babası vefat edince dükkân kendisine kalır. 1991 yılında ise şimdi bulunduğu dükkânı alır.

Mehmet usta, her sabah dükkânını saat 8.00'de açar. Dükkânı açtıktan sonra dükkâna ilk gelen müşteriye indirim yapmadığını şöyle belirtir. *"Siftah geleneğine inanmıyorum. Siftah yapmanın güzel olduğunu biliyorum ama bu sözde kalmaktadır ve siftah yaptığını söyleyen esnaflar da insanları kandırmaktadırlar. Bu yüzden ben malın fiyatı ne ise onu söylerim."*

Mehmet usta, işlerin yapılmasına destek olması için çırakların önemli olduğunu ifade etmektedir. *"Daha önce benim de birkaç çırağım vardı. Fakat başımdan hatırlamak istemediğim bir olay geçtiği için yanıma yirmi yıldır çırak almıyorum"* demektedir. Babasının döneminde, dükkânda çalışan çırakların olduğunu ve babasının çok sert bir usta olduğunu belirten usta *"Bizim yanımızda elli sene önce çalışanlar da kendini yetiştirip başka işlere girerlerdi. Saraçlığı sadece basamak olarak görürlerdi."* diyen Mehmet usta günümüzde de bu olayın çok farklı olmadığını özellikle gençlerin kolay ve çok para kazanmak istedikleri için çırak bulamadıklarını ifade etmektedir.

Saraççılıkta kullanılan malzemeler

Bıçkı (Deriyi kesmek için kullanılır), makas, kerpeten, hayvan boynuzu, (Halkaların içine sokulup kavis vermek için kullanılır.) zımba, biz, gedikli biz (Dikiş dikmede iğne olarak kullanılır), muşta (Deriyi inceltir), dikiş makinesi, hadde (Kayışlara delik açmada kullanılır), sıyırğı (Deriyi yumuşatır), tornavida, tanarya.

Mehmet usta'nın yaptığı ürünler; hamut (Hayvanın boynuna takılır), paldum kayışı (Atlarda hamutun çıkmasını engeller), yular, dizgin, tasma, semer.

Mehmet usta daha önceki senelerde saraççılığın alanının daha geniş olduğunu ve daha çok para kazandığını belirtmektedir. *"Eskiden kamyonların arkasındaki kanepeleri, çadır, av malzemelerine fişeklik, gibi işleri biz yapardık. Ancak daha sonraki dönemlerde kanepeci, döşemeci gibi meslek dallarına göre işlerin ayrılması ve her malzemenin ithalinin çıkması bizim mesleğimizi etkilemiştir."* El sanatlarını etkileyen diğer bir faktör de teknolojinin gelişmesidir. Mehmet ustanın bu konu hakkındaki görüşleri şöyledir: *"Eskiden en iyi bilinen iş saraççılıktı. O zaman kaliteli iş yapılıyordu. Traktör yanında çift beygir kullanılıyordu. Toprakları onlar işliyorlardı. O zaman herkes sağlam mal üretirdi. Şimdi her şey makineleşti ama biz gene de yapıp satmaya çalışıyoruz."*

Mehmet usta, kendisiyle pazarlık yapan müşterilerine bu davranışlarından ötürü kızdığını söylemektedir. *"Almak istedikleri malzemenin ücretini söyleyince pahalı demeleri beni kızdırıyor. Çünkü ben hiçbir zaman pahalı mal satmam. Pazarlık da yapmam. Fiyatı neyse onu söylerim."*

Komşu esnaflarla iyi ilişkilerinin olduğunu ifade eden Mehmet usta, esnafların birbirleriyle olan ilişkilerinin artık eskisi gibi olmadığını belirtmektedir. *"Şimdi ana cadde üzerinde olan esnaflar sabah dükkâna girip, akşam çıkmaktadır. Bu durum şimdi yan dükkânlara da sıçradı."*

Turkish Studies

Kimse kimseyle görüşmemektedir. İlişkiler gittikçe zayıflamaktadır. Esnaflar arasında artık çok rekabet var. Herkes bir adım daha da öteye gideyim, daha da çok kazanayım diye bir çalışma hırısı var. Artık yan komşuya gidip kimsenin çay içecek vakti kalmadı. Doğal olarak yardımlaşmada yok. İnsanlar maneviyattan koştular."

Esnaflar arasında eskisi kadar güven duygusunun kalmadığını şöyle da şöyle belirtmektedir. *"Dükkânımı bir işim olsa dahi kimseye emanet etmem. Dükkânı kapatırım ya da eşime bırakırım."*

Bütün bu gelişmeler saraççılık mesleğinin geleceğini tehlikeye sokmaktadır. İşin azalması sonucu geçim sıkıntısı çekilmekte ve kazanılan para yetmemektedir. Mehmet usta eskiden Karacabey'de panayırın kurulduğunu ve yaptıkları malları biriktirip orada sattıklarını ama şimdi bu pazarlarında kaldırılmasının kazançlarını etkilediğini belirtmektedir. *"Şu anda kazandığım para dükkânın devamına yetmez. Para kazandığımız müşterilerim genellikle Romanlar. Çünkü at arabaları şimdi sadece onlar da var. Köylerde de iki üç kişi at arabası kullanıyor. Onlarda öldüler mi iş biter. Eğer dükkân benim olmasa ve Bağkur'dan emekliliğim olmasa geçinemezdim."* Ancak tüm bu koşullara rağmen sarraç Mehmet usta vergisini vermektedir. Esnafın genelde vergilerin fazla olmasından şikâyet etmesine rağmen Mehmet usta "Devletin aldığı vergiye herkes fazla diyor. Ama bence az" demektedir.

Hasırcılık

Mustafakemalpaşa'da Bayır mahallesi, eskiden hasırcılıkla geçimini sağlarken bugün hasırcılıkla uğraşan sadece Şenşahin ailesi kalmıştır. Hasırları evlerinin bahçesinde ören Ayten Şenşahin, gelini ve komşusunun kızları ile bu işi yapmaktadır. Bu işe nasıl başladığını şöyle anlatmaktadır. *"Ben buraya gelin geldiğimde çanak ve çömlek işiyle uğraşıyorduk. Çanak ve çömlekle geçinemeyince bizde hasırcılığa geçtik. Hasırları ben, gelinim, komşunun kızları, bazen de yaz aylarında işler çok olunca yetiştirmek için gündelikçi olarak çalışanlar örmektedir. Üç çocuğum da hasır dokumayı bilirler ama meslek olarak yapmamaktadırlar. Hepsi okuyor zaten. Eşim de hasırların satışını gerçekleştiriyor."*

Şenşahin ailesine yardım eden ve uzun zaman çömlekçilik ve hasırcılık yapan ve yetmiş dört yaşındaki Veli Çanakçı da hasır otunun nasıl toplandığını şöyle anlatmaktadır. *"Hasır yapımında kullanılan hasır otu bataklık yörelerinde yetişen bir tür sazdır. Uluabat gölüne ekilen hasır otları yaşken oraklarla toplanmaktadır. Toplanan hasır otları gölün kenarında renginin kızarması için on gün bekletilmektedir. Kuruyan kamışlar uzunluklarına göre bir araya getirilir, demet yapılır, bağlanır. Bu arada sazların renklerinin atmaması için yağmur almamasına dikkat edilir."*

Ayten Şenşahin, Aksaz ve Karakofa adlı iki çeşit sazı ettiklerini, Aksaz çeşidini hasır yapımında, Karakofa çeşidinin de semer yapımında kullanıldığını, Karakofa otunu biçtikten sonra semer yapımı ile ilgilenen kişilere, Aksaz otunu da içinden elde edilen özü çıkırtıda çevirip ip haline getirdikten sonra sepet yapanlara gönderdiklerini belirtmektedir.

Hasırların yapılışı

Ayten Şenşahin hasırların yapılışını şöyle anlatmaktadır. *"Sazlıklar önce ıslatılır. Boydan boya gerilmiş iplikler arasında ince sazlar iki üstten, bir alttan geçirilir. Bir hasır bitene kadar bir tezgâhta üç kez çevrilir, fazlalıkları kesilir, sonra tezgâhtan çıkarılıp yeni bir hasıra başlanır. Hasır yapımında daha çok çözümlü ipe kullanılmaktadır. Bu hem dekoratif hem de çok sağlamdır. Ancak şimdi sicim ip de kullanılmaktadır. Gerçi bunların kullanım süresi biraz daha kısadır. Ama fiyatları daha ucuzdur. Bir hasır örme üç saatte tamamlanmaktadır. En büyük hasırın boyu 2,5 m., eni 2 m'dir. Hasırların büyüklüklerine göre de tezgâhlar vardır."*

Turkish Studies

Hasırın en çok örüldüğü ayların Mart-Temmuz ayı arasında olduğunu ondan sonraki dönemlerde pek sipariş verilmediğini belirten Şenşahin ailesi, yaz mevsiminde siparişleri yetiştirmekte zorlandıklarını, kış mevsiminde ilk üç ay iş olmadığını belirtmektedirler.

Şenşahin ailesinin daha çok sipariş aldığı şehirler; İstanbul, Eskişehir, Antalya, Manisa ve Aydın'dır. Örülen hasırlar bu şehirlere kargoyla gönderilmektedir. Siparişler toplu olarak gönderilmekte ve ücreti peşin olarak alınmaktadır.

Naylonun yaygınlaşmasıyla hasırcılık mesleğinin önemini azalttığını belirten Veli Çanakçı ve Ayten Şenşahin az da olsa günümüzde hâlâ kullanıldığını belirtmektedir. *"Hasırdan yapılan malzemeler eskiye oranla azalmakla birlikte yine de kullanılmaktadır. Özellikle kırsal kesimde hâlâ en çok kullanılan yaygıdır. Ayrıca plajlarda gölgelik olarak, mezarlarda ise toprak aşığı dökülmesin diye tahtaların üstüne konulmaktadır."*

Hasır'ın dekoratif amaçla da kullanıldığı bilinmektedir. Özellikle kök boyalarla boyanan sazlar değişik motifler çıkaracak şekilde hasıra işlenmektedir. İnce sazdan dokunmuş hasırlar genellikle duvar süsü olarak kullanılmaktadır.

Çömlekçilik

Mustafakemalpaşa'da devam ettiren kişilerden biri de 1933 yılında Mustafakemalpaşa'da doğan Emin Kıranşal'dır. İlkokul mezunu olan Kıranşal 12 yaşında çırak olarak çalışmaya başladığı bu mesleği abisinden öğrenir. 1950 senesinde askerlikten sonra kendi dükkânını açar. *"O senelerde Mustafakemalpaşa'da yaklaşık altmış ocak vardı. 1970 yılından itibaren on beş- yirmi civarına düştü. O yıllarda daha çok küp ve testi yapardık. O kadar çok sipariş olurdu ki siparişleri zor yetiştirirdik. Şimdi ise burada tek ben kaldım."* demektedir.

Mesleği yaptığı sürede iki çırağı olduğunu belirten Emin usta'ya şimdi eşi ve çocukları yardım etmektedir. *"Daha çok para kazanmak için çıraklarımdan biri Almanya'ya gitti, diğeri de vefat etti. Şimdi bana yardım eden eşim ve çocuklarıım."*

Evi dükkânın üstünde olan Emin usta sabah saat 7.00' de dükkânını kendisi açarken *"Allah'ım nasipse kismetimi ver"* diye dua ettiğini belirtmektedir. Siftah geleneğini sürdürdüğünü dükkâna gelen ilk müşterisine indirim yaptığını söylemektedir.

Çömlek yapımında kullanılan malzemeler ve çömleğin yapılışı

Çark (Yapılan ürüne şekil verir), elektrikli fırın, ocak, deve boynu (Testiye şekil vermek için kullanılır), dip demiri (Testi gibi eşyaların dibine şekil verir), misina ipi (Yapılan malzemeyi fırından çıkarmak için kullanılır), sırlama (Sırlama tekniğinin kullanılması ile sıvıların sızması önlenmektedir) dir.

Emin usta çömleğin yapılışını şöyle anlatmaktadır: *"Kil çok küçük tanecikli bir yapıya sahip olduğu için su geçirmez. Bunun için killi topraktan çanak, çömlek yaparız. Killi toprağı kendimize ait olan tarladan iki ayrı kısımdan kazarak çıkarırız. Aldığımız sarı ve siyah toprağı karıştırırız. Mayalanan çamuru önce ayakla teper sonra makineden geçirerek inceltir, taş ve çakıldan kurtarırız. Bu arada ezilen çamurun içindeki hava da dışarı atılır. Hazırladığımız bu çamuru yuvarlak hamur hale getiririz. Ayağımla çevirdiğim çarkın üzerindeki yuvarlak kısımda hamur topaklarına elle şekil vererek çömlek haline getiririm. Islak haldeki çömleği kuru ve kapalı bir yerde aralıklı dizerek on beş gün kadar bekletiriz. Çünkü sıcağı konulursa çömlek çatlar. Suyu çekilen çömlekleri fırınlarız. Çömlek yapacağımız zaman çocuklar fırınlamaya yardım eder, eşim Ayşe hanım'da boyama işin yapar."*

Turkish Studies

Emin usta daha önceki senelerde Malkara, Keşan, Biga, Çan, Gönen, Mustafakemalpaşa'da yapılan panayırlara katıldığını ve bundan iyi para kazandığını ama artık bu panayırlar yapılmadığı için ellindeki malzemelerin kaldığını, satılmadığını ifade etmektedir

Mustafakemalpaşa'da iyi çömlek yapan ustaları yani bu işin pirlininin kim olduğu sorduğumuzda ustamız, Rüstem Yumutaç, Ahmet Dilsiz, Mehmet Tunç'un adları söylemiştir.

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte Emin usta işlerinin artık iyi olmadığını belirtmektedir. *“Elli yıldır çömlekçilikten çok iyi para kazandım. Çocuklarımı okuttum. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte çömleğin yerini seramik, plastik ve cam eşyaların yer aldı. Dükkân kendimin olmasa, emekli maaşım olmasa geçinemezdim.”*

Emin usta para kazanmak ve satışlarını artırmak için dükkânında kendi yaptığı çömleklerin yanında çeşitli süs eşyaları, saksı, bacalık, darbuka, mumluk, güveç, tava gibi ürünlerini de satmaktadır.

Sonuç olarak geçmiş yıllarda hayatımızın büyük bir bölümünde yer alan bu meslekler günümüzde geçerliliklerini kaybetmeye başlamıştır. Bunun öncelikli sebebi gelişen teknoloji karşısında protezcilik, saraççılık, hasırcılık, çömlekçilik gibi mesleklerin yetersiz kalmasıdır. Müşteriler çok daha ucuza ve kısa zamanda elde edebilecekleri bir hizmeti tercih etmekte, kendi ihtiyaçlarının karşılanması ön planda olduğu için kültür mirasının bir parçası olan bu meslekleri yaşatma gibi bir kaygı taşımamaktadırlar. Bu meslekleri devam ettirecek çırakların da artık yetişmedikleri ayrı bir gerçektir. Maddi endişelerle meslek seçimini yapan gençler hem ustalaşmak için uzun zaman isteyen, hem de maddi getirisi az olan bu meslekleri tercih etmemektedirler. Halbuki Türk insanının asırlardır devam ettirdiği bu meslekler Türk kültürünün önemli ve vazgeçilmez bir parçasıdır. 21.yüzyılın takip edilmesi güç teknolojisi karşısında bu kültür miraslarının korunması için 2003 yılında UNESCO harekete geçmiş “ Somut Olmayan Kültürel Miras “ sözleşmesini kabul etmiş 2006 yılında bu sözleşmeye Türkiye’de dahil olmuştur. Bu sözleşme kapsamında Mustafakemalpaşa ilçesinde bu mesleklerin yaşaması için şu önerilerde bulunulabilir:1- Halk eğitim merkezlerinin kurslarıyla saraççılık, hasırcılık, çömlekçilik gibi mesleklerin teşvik edilmesi 2- Fuarlar, panayırlar, sergiler açılarak bu meslek gruplarının el emeklerine yer verilerek kültür mirasının tanıtılması.

KAYNAKÇA

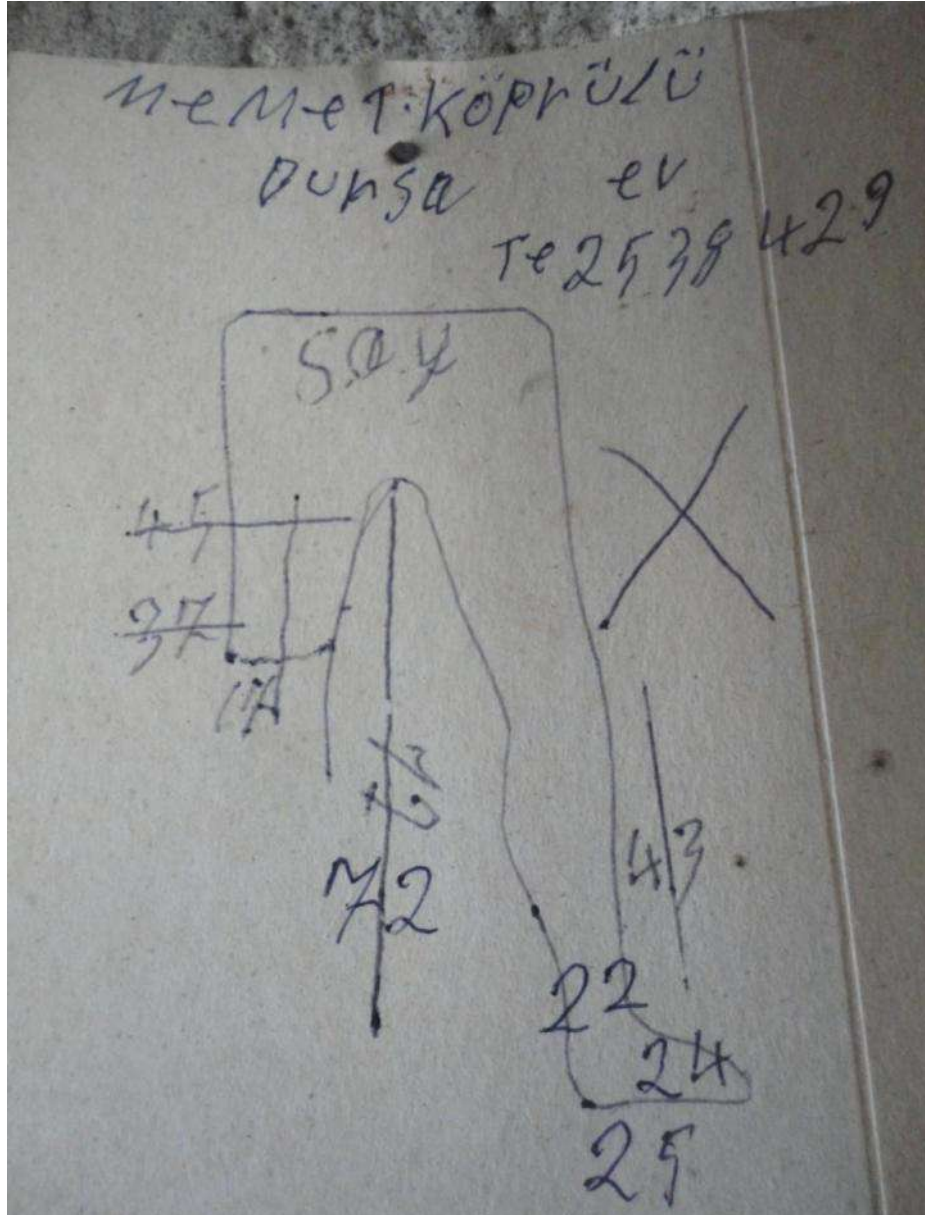
ÇUBUKÇU Murat- Halit Ersöz, Mustafa Kemal Paşa Rehberi, Mustafa Kemalpaşa Kitaplığı Yayınları, 2010 Bursa.

OĞUZ M. Öcal, Somut Olmayan Kültürel Miras Nedir? Geleneksel Yayıncılık, 2009a Ankara.

OĞUZ M. Öcal, Türkiye’de 2004 yılında Yaşayan Geleneksel Meslekler Gazi Üniversitesi THBMER Yayınları, 2005b Ankara.

FOTOĞRAFLAR**Protezçilik****Ali Atalay'ın babasından kalan dükkânı****Ali Atalay****Turkish Studies**

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/2 Spring 2012

Ali usta'nın ölçüsünü aldığı bacak kalıbı

Turkish Studies

Ali usta'nın protez yaparken kullandığı malzemeler

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/2 Spring 2012

Bacak kalıbının alınması

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/2 Spring 2012

Bacak protezlerinden örnekler

Bacak Protezlerinden Örnekler

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/2 Spring 2012*

Saraççılık

Saraç Mehmet Sadık Taner

Mehmet usta'nın kullandığı malzemeler

Turkish Studies

Mehmet usta'nın yaptığı ürünlerden örnekler

Hasırcılık

Ayten Şenşahin

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/2 Spring 2012

Örülmüş hasırlar

Çıkrık

Turkish Studies

Özden yapılan ip

Veli Çanakçı ve mezarlara konan hasırlar

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/2 Spring 2012

Çömlekçilik

Emin Kırışnel

Çömleklerin pişirildiği fırın

Turkish Studies

Çömleklerin kurutulduğu yer

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/2 Spring 2012

Çömleğin yapıldığı tezgâh

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/2 Spring 2012

Emin usta'nın yaptığı çömler

Emin usta'nın yaptığı ürünlerden örnekler

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/2 Spring 2012*

Emin usta'nın yaptığı ürünlerden örnekler

Emin usta'nın yaptığı ürünlerden örnekler

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/2 Spring 2012